Kohtulahendite kogumik

KOHTUJURISTI ETTEPANEK
ELEANOR SHARPSTON
esitatud 26. juulil 2017[1]

Kohtuasi C-518/15

Ville de Nivelles
versus
Rudy Matzak

(eelotsusetaotlus, mille on esitanud Cour du travail de Bruxelles (Brüsseli töökohus, Belgia))

Eelotsusetaotlus – Töötajate ohutuse ja tervise kaitse – Tööaja korraldus – Töö- ja puhkeaja mõiste – Päästjad – Valveaeg – Väljakutsevalve

1. Käesoleva eelotsusetaotlusega palutakse Euroopa Kohtult juhiseid tööaja korraldust käsitleva direktiivi 2003/88[2] tõlgendamisel seoses selle kohaldamisega reservpäästja[3] suhtes, kes peab graafiku alusel olema valmis täitma tööülesandeid (ajaliselt) kindlaksmääratud raadiuses oma töökohast[4]. Lisaks palutakse Euroopa Kohtult vastust järgmistele küsimustele: i) kas päästjate teatavaid kategooriaid võib direktiivi kohaldamisalast välja jätta; ii) kas liikmesriigid võivad „tööaja“ mõistet määratleda direktiivis sisalduvast vähem piiravalt, ja iii) kas direktiivis sätestatud „tööaja“ mõiste tõlgendamine hõlmab ka väljakutsevalves olevate isikute töötasu kindlaksmääramist.

Õigusraamistik

ELi õigus

2. ELTL artikkel 153 sätestab:

„1. Pidades silmas artikli 151 eesmärkide saavutamist, toetab ja täiendab liit liikmesriikide meetmeid järgmistes valdkondades:

a) eelkõige töökeskkonna parandamine, et kaitsta töötajate tervist ja turvalisust;

b) töötingimused;

c) töötajate sotsiaalkindlustus ja sotsiaalkaitse;

[…]

1 Algkeel: inglise.

2 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 4. novembri 2003. aasta direktiiv 2003/88/EÜ tööaja korralduse teatavate aspektide kohta (ELT 2003, L 299, lk 9; ELT eriväljaanne 05/04, lk 381).

3 Vt tagapool 6. joonealune märkus, kus ma selgitan lähemalt käesolevas ettepanekus kasutatava terminoloogia seda aspekti.

4 Vt tagapool 8. joonealune märkus.

2. Selleks võivad Euroopa Parlament ja nõukogu:

[…]

b) lõike 1 punktides a–i osutatud valdkondades direktiivide abil vastu võtta miinimumnõuded järkjärguliseks rakendamiseks, arvestades igas liikmesriigis kehtivaid tingimusi ja tehnilisi eeskirju.

[…]

5. Käesoleva artikli sätteid ei kohaldata tasustamise […] suhtes“.

3. Direktiivi 2003/88 artikkel 1 sätestab:

„1. Käesolev direktiiv sätestab tööaja korralduse minimaalsed ohutus- ja tervishoiunõuded.

2. Käesolevat direktiivi kohaldatakse:

a) minimaalse igapäevase ja iganädalase puhkeaja ning põhipuhkuse, vaheaegade ja maksimaalse nädalase tööaja suhtes; ning

b) öötöö, vahetustega töö ja töökorralduse teatavate aspektide suhtes.

3. Käesolevat direktiivi kohaldatakse nii avaliku kui erasektori kõigi tegevusalade suhtes [nõukogu 12. juuni 1989. aasta direktiivi 89/391/EMÜ töötajate töötervishoiu ja tööohutuse parandamist soodustavate meetmete kehtestamise kohta (EÜT 1989, L 183, lk 1; ELT eriväljaanne 05/01, lk 349)] artikli 2 tähenduses, ilma et see piiraks käesoleva direktiivi artiklite 14, 17, 18 ja 19 kohaldamist.

[…]“.

4. Direktiivi 2003/88 artikkel 2 sätestab:

„Käesolevas direktiivis kasutatakse järgmisi mõisteid:

1. *tööaeg* – iga ajavahemik, mille jooksul töötaja teeb tööd, on tööandja käsutuses ning tegutseb või täidab oma kohustusi kooskõlas siseriiklike õigusaktide ja/või tavadega;

2. *puhkeaeg* – iga ajavahemik, mis ei ole tööaeg;

[…]“.

5. Direktiivi artikkel 15 sätestab:

„Käesolev direktiiv ei mõjuta liikmesriikide õigust kohaldada või kehtestada töötajate ohutuse ja tervise kaitseks soodsamaid õigus- ja haldusnorme või hõlbustada või lubada tööturu osapoolte vaheliste kollektiivlepingute või lepingute kohaldamist, mis on töötajate ohutuse ja tervise kaitse seisukohast soodsamad“.

6. Direktiivi 2003/88 artikli 17 lõiked 2 ja 3 sätestavad:

„2. Lõigetes 3, 4 ja 5 sätestatud erandid võib vastu võtta õigus- ja haldusnormidega või tööturu osapoolte vaheliste kollektiivlepingute või lepingutega, tingimusel et kõnealustele töötajatele antakse hüvituseks võrdväärse pikkusega puhkeajad või et erandjuhtudel, kui objektiivsetel põhjustel ei ole võimalik anda hüvituseks niisuguseid võrdväärse pikkusega puhkeaegu, võimaldatakse kõnealustele töötajatele asjakohane kaitse.

3. Käesoleva artikli lõike 2 kohaselt võib teha erandeid artiklitest 3, 4, 5, 8 ja 16:

[…]

c) tegevuste puhul, mis nõuavad teenuse või tootmise pidevat jätkumist, eriti:

[…]

iii) ajakirjandus, raadio, televisioon, kinematograafiatööstus, posti- ja telekommunikatsiooniteenused, kiirabi, tuletõrje ja kodanikukaitseteenused;

[…]“.

Belgia õigus

7. 14. detsembri 2000. aasta seadusega, millega määratakse kindlaks tööaja korralduse teatavad aspektid avalikus sektoris (loi du 14 décembre 2000 fixant certains aspects de l’aménagement du temps de travail dans le secteur public, edaspidi „14. detsembri 2000. aasta seadus“), võeti direktiiv 93/104 tööaja korralduse kohta [5] üle Belgia õigusse. Selle seaduse artiklis 3 on töötajatena määratletud „isikud, kes teevad õiguslikus või lepingulises suhtes […] tööd teise isiku juhtimisel“. Artikkel 8 sätestab muu hulgas, et „tööaeg“ on aeg, mil töötaja „on tööandja käsutuses“.

8. 30. detsembri 2009. aasta mitmesuguseid sätteid hõlmava seaduse (loi du 30 décembre 2009 portant sur diverses dispositions) artikkel 186 sätestab muu hulgas, et reservpäästjad ei ole „töötajad“ 14. detsembri 2000. aasta seaduse artikli 3 tähenduses.

9. Nivelles’i päästeteenistuse määruse (règlement organique du service d’incendie de Nivelles) artikkel 9 *bis* sätestab:

„Nivelles’i päästedepoo valveteenistuses olles peab päästeteenistuse iga reservliige:

– olema päästedepoost sellises kauguses, et ta jõuaks sinna tavapärase liikluse korral kuni 8 minuti jooksul;

[…]“.

5 Nõukogu 23. novembri 1993. aasta direktiiv 93/104/EÜ, mis käsitleb tööaja korralduse teatavaid aspekte (EÜT 1993, L 307, lk 18; ELT eriväljaanne 05/02, lk 197). See direktiiv aga tühistati ja asendati direktiiviga 2003/88.

Asjaolud, menetlus ja eelotsuse küsimused

10. Rudy Matzak on reservpäästja[6] Belgias asuvas Ville de Nivelles'is (Nivelles'i linn).[7] Tema töösuhte tingimuste kohaselt peab ta olema valves igal neljandal nädalal õhtuti ja nädalavahetusel. Töötasu makstakse talle ainult aja eest, mil ta on väljakutsel. Aja eest, mil ta on valves ega pea täitma ametiülesandeid päästjana (nn väljakutsevalve),[8] töötasu ei maksta.

11. Valvekohustuse täitmise ajal peab R. Matzak olema kättesaadav ja vajaduse korral ilmuma päästedepoosse võimalikult kiiresti ning tavaoludes igal juhul mitte hiljem kui 8 minuti jooksul.[9] Eelotsusetaotluse esitanud kohtu arvates tähendab see praktikas, et päästja peab elama depoo lähedal ja et tema tegevusvabadus on nendel aegadel vastavalt piiratud.

12. Kuna R. Matzak ei olnud rahul tema suhtes kehtiva tööaja korralduse mitme aspektiga, sealhulgas eelkõige tema töötasu suurusega väljakutsevalves olemise ajal, esitas ta kaebuse Tribunal du travail de Nivelles'ile (Nivelles'i töökohus, Belgia), kes rahuldas 23. märtsi 2012. aasta otsusega enamiku tema nõuetest.

13. Nivelles'i linn kaebas selle otsuse edasi Cour du travail de Bruxelles'i (Brüsseli töökohus, Belgia). Viimane märgib, et Belgia õiguse kohaselt on tööaeg üldiselt määratletav ajana, mil töötaja on oma tööandja käsutuses, ja et töötaja asukoht sellel ajal ei tundu olevat määrav. Arvestades Euroopa Kohtu tõlgendust direktiivi 2003/88 artikli 2 lõikele 1,[10] tundub, et tööaja mõiste ei ole Belgia õiguses ja ELi õiguses määratletud täiesti kattuvalt. Sama kohus lisab, et Belgia kohtupraktikas kaldutakse reservpäästjate nagu R. Matzak töötasu küsimuse lahendamisel lähtuma peamiselt või ainult tööaja mõistest, nii nagu see on määratletud ELi õiguses. Kuna eelotsusetaotluse esitanud kohus on seisukohal, et vajab tema lahendada olevas menetluses Euroopa Kohtu tõlgendust direktiivi 2003/88 teatavatele sätetele, on ta ELTL artikli 267 alusel esitanud järgmised küsimused:

„1. Kas [direktiivi 2003/88] artikli 17 lõike 3 punkti c alapunkti iii tuleb tõlgendada nii, et liikmesriigid võivad teatavad avalik-õigusliku päästeasutuse poolt tööle võetud päästjate kategooriad välja jätta seda direktiivi ülevõtvate sätete, sealhulgas töö- ja puhkeaega määratlevate sätete kohaldamisalast?

2. Kas niivõrd, kui [direktiiv 2003/88] näeb ette vaid miinimumnõuded, tuleb seda tõlgendada nii, et see ei takista liikmesriigi seadusandjat kehtivana hoidmast või kehtestamast vähem piiravat tööaja määratlust?

3. Kas ELTL artikli 153 lõiget 5 ja [direktiivi 2003/88] eesmärke arvestades tuleb direktiivi artiklit 2, mis määratleb direktiivis kasutatavad peamised mõisted ja eelkõige töö- ja puhkeaja mõiste, tõlgendada nii, et see ei kohaldu tööaja mõiste suhtes, mille alusel on võimalik määrata kindlaks koduse valveaja eest makstav töötasu?

6 R. Matzaki kohta kasutatakse eelotsusetaotluses väljendit „pompier volontaire“ (vabatahtlik päästja). On aga selge, et ta saab oma tööandjalt väljakutsel olemise eest tasu. Ühendkuningriigi valitsus märgib, et Ühendkuningriigis jagunevad päästjad kolme kategooriasse: i) kutselised päästjad, kes on tööl täistööajaga ja kellele makstakse vastavat töötasu; ii) reservpäästjad, kellele makstakse tasu selle eest, et nad on teatavatel aegadel kättesaadavad, ja iii) vabatahtlikud päästjad, kellele töötasu ei maksta. Kuigi paistab, et Ühendkuningriigis võidakse reservpäästjatele töötasu maksta mitte ainult väljakutsel olemise eest, vaid ka (erinevalt R. Matzakist) valvesoleku eest (vähemalt osaliselt), kasutan käesolevas ettepanekus just seda mõistet, kuna see vastab R. Matzaki olukorrale kõige täpsemalt. Vt siiski ka tagapool punkt 22.

7 R. Matzak juhib oma kirjalikes seisukohtades tähelepanu asjaolule, et tema tööandja on alates 2015. aasta aprillist olnud Zone de secours du Brabant Wallon (Vallooni Brabanti päästeteenistus). Paistab aga, et see ei muuda midagi.

8 Eelotsusetaotluses kasutatakse ka väljendit „kodune valveaeg“ (*heures de garde à domicile*). Kuna aga paistab, et päästjal ei ole kohustust omada elukohta 8 minuti kaugusel päästedepoost või, kui tal on selline elukoht, püsida seal asjaomastel perioodidel, kasutan tagapool väljendeid „väljakutsevalve“ ja „väljakutsevalves olemine“, et tähistada aega, mil töötaja peab olema tööandjale kättesaadav, kuid mil töötaja ei pea viibima töökohal (vt kohtuotsus, 5.10.2004, Pfeiffer jt, C-397/01–C-403/01, EU:C:2004:584, punkt 18).

9 Vt eespool punkt 9.

10 Vt tagapool punkt 51 jj.

4. Kas [direktiiv 2003/88] takistab lugemast kodust valveaega tööajaks, kui vaatamata sellele, et töötaja teostab valvet kodus, lasuvad tal valveaja jooksul kohustused (nt kohustus reageerida tööandja väljakutsele 8 minuti jooksul), mis piiravad väga oluliselt muuga tegelemise võimalust?“

14. Kirjalikud seisukohad on esitanud põhikohtuasja pooled, Belgia, Madalmaade, Prantsusmaa ja Ühendkuningriigi valitsus ning Euroopa Komisjon. 15. detsembril 2016 toimunud kohtuistungil esitasid kõik pooled peale Madalmaade valitsuse oma suulised seisukohad ja vastasid Euroopa Kohtu küsimustele.

Hinnang

Sissejuhatus

Vastuvõetavus

15. Nii Nivelles'i linn kui ka komisjon on tõstatanud küsimused, mis puudutavad (osaliselt või täielikult) eelotsusetaotluse vastuvõetavust.[11]

16. Nad teevad seda põhjendusega, et eelotsusetaotluse esitanud kohtu lahendada oleva vaidluse ese on töötasu, millele R. Matzakil on õigus reservpäästjana tehtud töö eest, mitte tema tööaeg. Kuna ELTL artikli 153 lõige 5 jätab artikli 153 (mis hõlmab töötajate tervisekaitse ja ohutuse parandamist, millega direktiiv 2003/88 on seotud) kohaldamisalast välja töötasuga seotud küsimused, on eelotsusetaotluse esitanud kohus esitanud küsimused teemadel, mille üle Euroopa Kohus ei ole pädev otsustama.

17. Sellega seoses juhin tähelepanu väljakujunenud kohtupraktikale, mille kohaselt on siseriikliku kohtu esitatud eelotsuse küsimusele vastamisest keeldumine võimalik vaid siis, kui on ilmselge, et taotletud ELi õiguse tõlgendusel ei ole mingit seost põhikohtuasja tegelike asjaolude või esemega, või kui kõnealune probleem on oletuslik või kui Euroopa Kohtule ei ole teada eelotsuse küsimusele tarviliku vastuse andmiseks vajalikud faktilised ja õiguslikud asjaolud. Seega kaasneb ELi õiguse küsimuse tekkega asjakohasuse eeldus.[12]

18. Kas selline küsimus tekib käesolevas asjas?

19. Minu arvates jah.

20. Kuigi eelotsusetaotlusest ja selle esitanud kohtu poolt Euroopa Kohtule esitatud toimikust nähtub, et R. Matzaki nõue eelotsusetaotluse esitanud kohtu menetluses puudutab peamiselt tema töötasu küsimust, ei ole see asjaolu ise veel piisav selleks, et otsustada selle üle, kas Euroopa Kohus peaks esitatud küsimustele vastama või mitte. Küsimus, mis sellega seoses vastust vajab, ei ole „mis on põhikohtuasja menetluse ese?“. Küsimus on hoopis selles, kas ELi õiguse tõlgendamine, mida Euroopa Kohtult palutakse, on *seotud* põhikohtuasja tegelike asjaoludega. Eelotsusetaotluses on märgitud, et

11 Vt ka tagapool punktid 29–31, kus ma käsitlen Belgia valitsuse argumente teise küsimuse vastuvõetavuse kohta.

12 Selle kohta vt nt kohtuotsus, 11.5.2017, Archus ja Gama, C-131/16, EU:C:2017:358, punkt 42.

reservpäästjate nagu R. Matzaki töötasu küsimuse lahendamisel on oluline tööaja mõiste, nii nagu see on määratletud ELi õiguses.[13] Seega aitab Euroopa Kohtu tõlgendus sellele mõistele eelotsusetaotluse esitanud kohtul oma menetluses olev asi lahendada. Sellest tulenevalt on esitatud küsimused vastuvõetavad.[14]

Töötaja mõiste

21. Kuigi direktiivi 2003/88 artiklis 2 on tööaja mõiste määratletud muu hulgas kui ajavahemik, mil „töötaja teeb tööd", ei ole „töötaja" ise direktiivis määratletud.

22. Prantsusmaa valitsus viitas oma kirjalikes seisukohtades ja kohtuistungil Prantsusmaa olukorrale, kus kõiki päästjaid peale elukutseliste palgatakse alusel, millega ei kaasne alluvussuhet ja mille tõttu neile ei maksta töötasu või palka kui sellist. Selle asemel makstakse neile hüvitist (prantsuse keeles „indemnité"), millest ei arvata maha makse ega sotsiaalkindlustusmakseid. Sarnaselt väidab Belgia valitsus, et Belgias ei liigitata reservpäästjaid Belgia õiguse asjakohaste sätete tähenduses töötajateks,[15] vaid „tasustatud vabatahtlikeks" (prantsuse keeles „bénévolat indemnisé").

23. Kas see tähendab, et selliseid päästjaid ei saa direktiivi tähenduses liigitada „töötajateks"?

24. Euroopa Kohus on jõudnud järeldusele, et töötaja mõiste, nii nagu seda direktiivis kasutatakse, on ELi õiguse autonoomne mõiste.[16] See tähendab „igaüht, kes teeb tegelikku ja tulemuslikku tööd, välja arvatud sedavõrd väikesemahuline töö, et mida saab pidada üksnes kõrval- või lisategevuseks". Töösuhtele on omane see, et isik teeb teatud ajavahemiku jooksul teisele isikule tema juhtimisel teatud töid, mille eest ta saab tasu.[17] Euroopa Kohus ei ole pidanud lahendama küsimust, mis täpselt on selle mõiste tähenduses „(töö)tasu". Natuke abi saab siin aga ELTL artikli 157 lõikest 2 (seoses võrdse tasustamisega), kus tasu mõiste on määratletud kui summad, „mida töötaja tööandjalt oma töö eest otseselt või kaudselt saab".[18]

25. Konkreetsemalt on Euroopa Kohus tuvastanud, et direktiiv on kohaldatav elukutseliste päästjate suhtes.[19] Mis puudutab küsimust, kas direktiiv laieneb päästjate teistele kategooriatele, siis juhin tähelepanu, et eelotsusetaotluses ei ole märgitud, et R. Matzaki olukorras päästjad ei tegele tegeliku ja tõelise tegevusega ning et nad ei allu päästeteenistuse näol „teise isiku juhtimisele".[20] On selge, et selleks, et päästeenistus saaks tõhusalt toimida, peavad kõik selle liikmed (olgu nad elukutselised, reservis olevad või vabatahtlikud päästjad) täitma neile antavaid korraldusi, sealhulgas olema väljakutsele minekuks valmis graafiku alusel. Mis puudutab küsimust, kas raha, mida R. Matzak saab oma töö eest, on eespool punktis 24 kirjeldatud kriteeriumidele vastav „(töö)tasu", on Euroopa Kohtule, kui jätta arvestamata Belgia valitsuse (suhteliselt hägusad) seisukohad, antud vähe teavet selle kohta, kuidas täpselt on see teema Belgias reguleeritud, mistõttu ei ole mul seda rohkem võimalik

13 Vt eespool punkt 13.

14 Põhjalikumat analüüsi Euroopa Kohtu pädevuse kohta sarnaste küsimustega seotud eelotsusetaotluste puhul sisaldab kohtujuristi ettepanek, Wathelet, kohtuasi Hälvä, C-175/16, EU:C:2017:285, punktid 26–49. See kohtuasi puudutab ka direktiivi 2003/88. Ka kohtujurist Wathelet jõudis järeldusele, et Euroopa Kohus peaks asjas oma otsuse tegema.

15 Vt eespool punkt 8.

16 Vt kohtuotsus, 14.10.2010, Union syndicale Solidaires Isère, C-428/09, EU:C:2010:612, punkt 28.

17 Vt kohtuotsus, 26.3.2015, Fenoll, C-316/13, EU:C:2015:200, punkt 27 ja seal viidatud kohtupraktika.

18 Vt ka kohtuotsus, 10.6.2010, Bruno ja Pettini, C-395/08 ja C-396/08, EU:C:2010:329, punkt 46, kus Euroopa Kohus sedastab, et see kriteerium võib „ainsana […] olla määrav" seoses praeguse ELTL artikliga 157. Euroopa Kohus on kasutanud sama määratlust „tasu" mõiste tõlgendamisel osalist tööaega käsitleva 6. juuni 1997. aasta raamkokkuleppe tähenduses, nagu see on lisatud nõukogu 15. detsembri 1997. aasta direktiivile 97/81/EÜ Euroopa Tööandjate Föderatsiooni (UNICE), Euroopa Riigiosalusega Ettevõtete Keskuse (CEEP) ja Euroopa Ametiühingute Konföderatsiooni (ETUC) poolt sõlmitud osalist tööaega käsitleva raamkokkuleppe kohta (EÜT 1998, L 14, lk 9; ELT eriväljaanne 05/03, lk 267) (vt kohtuotsus, 5.11.2014, Österreichischer Gewerkschaftsbund, C-476/12, EU:C:2014:2332, punkt 16).

19 Vt kohtumäärus, 14.7.2005, Personalrat der Feuerwehr Hamburg, C-52/04, EU:C:2005:467, punkt 52, ja kohtuotsus, 14.10.2010, Fuß, C-243/09, EU:C:2010:609, punkt 44.

20 Jätan Prantsusmaa seisukohas esitatud küsimuse kõrvale. Käesolevas menetluses ei ole see asjakohane.

kommenteerida. Küsimuse, kas sellised tuletõrjujad saavad oma töö eest „tasu“, peab eelotsusetaotluse esitanud kohus lahendama ise vastavalt kriteeriumidele, millele ma just viitasin. Kuna töötaja mõiste on ELi õiguse mõiste, ei saa tööd tegeva isiku täpne nimetus ja raha liigitus, mida ta selle töö eest saab, siseriikliku õiguse kohaselt olla ühene.

Esimene küsimus

26. Oma esimese küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas liikmesriigid võivad päästjate teatavaid kategooriaid jätta välja kõigi nende sätete kohaldamisalast, mis võtavad direktiivi 2003/88 üle siseriiklikku õigusse, sealhulgas töö- ja puhkeaega määratlevad sätted.

27. Need mõisted on määratletud direktiivi artiklis 2. Nagu direktiivi 2003/88 artikli 17 lõikes 3 on sätestatud, võib erandeid teha ainult selles sättes nimetatud sätetest muu hulgas päästeteenistuse puhul.[21] Seega tuleneb artikli 17 lõikest 3, et liikmesriik, kes on täitnud artikli 17 lõikes 2 sätestatud nõuded, võib teha erandeid direktiivi artiklitest 3, 4, 5, 8 ja 16. See õigus ei laiene artiklis 2 määratletud töö- ja puhkeaja mõistele ja kuna artikli 17 lõiget 3 tuleb nagu kõiki erandsätteid[22] tõlgendada kitsalt, ei ole minu arvates võimalik kasutada laia lähenemisviisi, mis võiks erandsätte täpsest sõnastusest kaugemale minna.[23]

28. Seepärast tuleks minu arvates esimesele küsimusele vastata nii, et direktiivi 2003/88 artikli 17 lõike 3 punkti c alapunkti iii tuleb tõlgendada nii, et see annab liikmesriikidele õiguse jätta avalik-õigusliku päästeteenistuse poolt palgatud päästjate teatavad kategooriad välja ainult direktiivi artikli 17 lõike 3 kohaldamisalast. See säte ei anna liikmesriikidele õigust jätta selliseid töötajaid välja kõigi direktiivi ülevõtvate sätete kohaldamisalast ja eriti mitte õigust jätta nende suhtes kohaldamata sätteid, mis määratlevad töö- ja puhkeaja mõiste.

Teine küsimus

29. Oma teise küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus teada, kas direktiivi 2003/88 võib seetõttu, et see näeb ette ainult miinimumtingimused, tõlgendada nii, et see ei takista liikmesriiki kasutusele võtmast „tööaja“ mõiste vähem piiravat määratlust.

30. Belgia valitsus väidab, et see küsimus on vastuvõetamatu, juhtides tähelepanu Belgia Cour de cassation'i (kassatsioonikohus) korduvale järeldusele, et tööaja mõistet tuleb Belgia õiguses tõlgendada samamoodi kui ELi õiguses ja et eelotsusetaotluse esitanud kohtul on olemas kõik materjalid selle mõiste tõlgendamiseks. Seejuures viitab ta konkreetselt kohtuotsusele Dzodzi,[24] väites, et selle kohtuotsuse punkt 42 näeb ette, et olukorras, kus on ELi õiguse ja ELi õiguse sättele viitava siseriikliku õiguse sätte lahknemise oht, on Euroopa Kohus pädev ELTL artikli 267 alusel otsust tegema.

31. Mainisin eespool, et kui Euroopa Kohtul palutakse tõlgendada mõnda ELi õiguse sätet, eeldatakse esitatud küsimuste puhul, et need on asjakohased.[25] Ma ei näe põhjust siin sellest eeldusest loobuda. Eelotsusetaotluse esitanud kohus on märkinud, et reservpäästjate töötasuga seotud küsimusi peab siseriikliku õiguse kohaselt saama lahendada „tööaja“ mõiste põhjal, nii nagu see on määratletud ELi õiguses.[26] Eelotsusetaotluse esitanud kohus loodab, et vastus tema teisele küsimusele aitab tal

21 Selle kohta vt kohtuotsus, 14.10.2010, Fuß, C-243/09, EU:C:2010:609, punktid 34 ja 48 ning seal viidatud kohtupraktika.

22 Direktiivi 2003/88 artikli 17 kohta vt kohtuotsus, 14.10.2010, Union syndicale Solidaires Isère, C-428/09, EU:C:2010:612, punkt 40.

23 Vt kohtuotsus, 1.12.2005, Dellas jt, C-14/04, EU:C:2005:728, punkt 61, ja kohtumäärus, 4.3.2011, Grigore, C-258/10, ei avaldata, EU:C:2011:122, punkt 45, kus Euroopa Kohus kinnitab seda tõlgendust.

24 Kohtuotsus, 18.10.1990, Dzodzi, C-297/88 ja C-197/89, EU:C:1990:360 (edaspidi „kohtuotsus Dzodzi“).

25 Vt eespool punkt 17.

26 Vt eespool punkt 13.

menetluses olev asi lahendada. Seega peaks Euroopa Kohus selle vastuse andma. Mis puudutab kohtuotsuse Dzodzi kohaldamist, siis on Euroopa Kohus oma hilisemas praktikas sedastanud, et ta on pädev otsustama olukorras, kus liikmesriigi kohtute menetluses olevad asjaolud jäävad ELi õiguse kohaldamisalast küll välja, kuid on siseriikliku õiguse tulemusel (asjaolu tõttu, et see viitab ELi õigusele) muutunud kohaldatavaks, ja kus vaidlusalused siseriiklikud õigusnormid ei ole ELi õigust piiranud.[27] Käesoleva asja puhul tundub mulle, et Belgia õiguses, nii nagu seda on eelotsusetaotluses kirjeldatud, on olemas viide ELi õigusele, mis ei piira selle kohaldamist. Sel põhjusel ei ole ma Belgia valitsuse väitega nõus. Minu arvates on Euroopa Kohus pädev sellele küsimusele vastama ja peakski seda tegema.

32. Kui nüüd küsimust ennast vaadata, siis tundub esmapilgul, et see nõuab jaatavat vastust. Tõsi, direktiivi 2003/88 artikkel 1 sätestab, et direktiiv sätestab tööaja korralduse minimaalsed ohutus- ja tervishoiunõuded, ning nagu R. Matzak ja komisjon märgivad, annab artikkel 15 liikmesriikidele õiguse kehtestada töötajate ohutuse ja tervise kaitseks soodsamaid norme. Lisaks on artiklis 2 esitatud tööaja mõiste määratluses sõnaselgelt sätestatud, et arvesse tuleb võtta „siseriiklikke õigusakte ja/või tavasid“.

33. Tegelikkuses on olukord minu arvates keerulisem. Direktiivi 2008/33 vastuvõtmisel oli (toonase) ühenduse seadusandja eesmärk kehtestada miinimumnormid, mida kohaldatakse kogu praeguses Euroopa Liidus.[28] Selleks määratles ta muu hulgas töö- ja puhkeaja mõiste, mida pidi hakatama ühetaoliselt kohaldama kõigis liikmesriikides. Järelikult tuleb neid mõisteid tõlgendada objektiivsete tunnuste alusel, pidades silmas nimetatud direktiivi süsteemi ja eesmärki, kuna ainult selline tõlgendus saab tagada direktiivi täieliku tõhususe ning nende mõistete ühetaolise kohaldamise kõigis liikmesriikides.[29] Seega ei ole direktiivi rakendaval liikmesriigil mingit võimalust võtta kummagi mõiste puhul kasutusele vähem piiravat määratlust.

34. See muidugi ei tähenda, et liikmesriigid ei tohi direktiiviga tagatud kaitset mitmesuguste seadusandlike võtetega parandada. Liikmesriigid võivad näiteks direktiivi artiklist 15 neile tulenevate õiguste alusel näha ette minimaalseid puhkeaegu, mis on direktiivi artiklites 3–7 ette nähtutest pikemad. Sama kehtib direktiivi artiklite 8–13 puhul, mis käsitlevad öö- ja vahetustega tööd. Kuid kui liikmesriigid teevad seda, peavad nad säilitama töö- ja puhkeaja määratluse, nii nagu need on sätestatud artiklis 2.

35. Seega tuleks teisele küsimusele minu arvates vastata nii, et direktiivi 2003/88 tuleb tõlgendada nii, et see ei luba liikmesriigi seadusandjal kehtestada või jõus hoida tööaja mõiste määratlust, mis on direktiivis sätestatust vähem piirav. Liikmesriigi seadusandja võib aga parandada töötajatele tagatud kaitset seni, kuni ta selle mõiste määratlusest kõrvale ei kaldu.

Kolmas küsimus

36. Oma kolmanda küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus teada, kas direktiivi 2003/88 artiklit 2 võib sedavõrd, kuivõrd selles on määratletud eelotsusetaotluse esitanud kohtu sõnul „direktiivis kasutatavad peamised mõisted“, nende hulgas eelkõige töö- ja puhkeaja mõiste, tõlgendada nii, et see ei ole kohaldatav tööaja mõiste suhtes, mille alusel määratakse kindlaks R. Matzaki olukorras makstav töötasu.

27 Vt kohtuotsus, 17.7.1997, Leur-Bloem, C-28/95, EU:C:1997:369, punkt 27 ja seal viidatud kohtupraktika. Vt ka kohtuotsus, 21.12.2011, Cicala, C-482/10, EU:C:2011:868, punkt 17.

28 Vt direktiivi artikkel 1.

29 Selle kohta vt muu hulgas kohtuotsus, 9.9.2003, Jaeger, C-151/02, EU:C:2003:437, punktid 58 ja 59 ning seal viidatud kohtupraktika.

37. Sellele küsimusele vastamiseks on seda vaja täpsustada. Esiteks on käesolevas asjas oluline, et direktiivi 2003/88 artikkel 2 määratleb ajamõistetest ainult „tööaja“ ja sellega kaasneva „puhkeaja“. Kas tööaja mõiste hõlmab ka R. Matzaki olukorras töötajaid, on eelotsusetaotluse esitanud kohtu neljas küsimus.

38. Teiseks on täiesti selge, et Euroopa Kohtu ülesanne vastavalt ELTL artiklile 267 on tõlgendada ELi õigust. Ta ei saa tõlgendada liikmesriikide õigust; seda saavad teha ainult vastava liikmesriigi kohtud.[30] Niisiis, kuigi eelotsusetaotluse esitanud kohus märgib, et Belgia kohtupraktikas kaldutakse reservpäästjate töötasu küsimuse lahendamisel lähtuma tööaja mõistest, nii nagu see on määratletud ELi õiguses,[31] ei saa Euroopa Kohus käsitleda nende normide toimimist siseriiklikus õiguses. Seni, kuni liikmesriigi õigusnormid on ELi õigusega kooskõlas, võib iga liikmesriik oma norme enda äranägemisel kohandada ja tema kohtud neid tõlgendada. Seepärast käsitlen selle küsimuse analüüsis (ainult) ELi õiguse küsimusi.

39. Neid tähelepanekuid arvestades tundub mulle, et eelotsusetaotluse esitanud kohus soovib oma kolmanda küsimusega teada, kas direktiivi 2003/88 artiklis 2 määratletud tööaja mõiste kehtib automaatselt ja ilma täiendavate tingimusteta nii, et see reguleerib selliste töötajate tasu, kel on õigus direktiiviga tagatud tervise ja ohutuse kaitsele.

40. Minu arvates sellist automaatset seost ei ole.

41. Direktiiv 2003/88 võeti vastu praeguse ELTL artikli 153 lõike 2 alusel. See säte annab ELi seadusandjale õiguse võtta vastu direktiive, mis näevad ette järkjärgulise ühtlustamise miinimumtingimused (käesoleva ettepaneku puhul olulises osas) seoses tervise ja turvalisusega (artikli 153 lõike 1 punkt a), töötingimustega (artikli 153 lõike 1 punkt b) ning sotsiaalkindlustuse ja sotsiaalkaitsega (artikli 153 lõike 1 punkt c). Lõige 5 sätestab sõnaselgelt, et „[k]äesoleva artikli sätteid ei kohaldata tasustamise […] suhtes“. Seega on see küsimus ainult liikmesriikide endi reguleerida.[32]

42. See võimulahusus peegeldub ka Euroopa Kohtu praktikas. Kohtuotsuses Dellas märkis Euroopa Kohus direktiivi 93/104 kohta, et nagu ilmneb nii direktiivi eesmärgist kui ka tegelikust sõnastusest, ei kohaldata seda töötasule. Ta lisas, et niisugune tõlgendus tuleneb ühemõtteliselt praeguse ELTL artikli 153 lõikest 5.[33] Kohtumääruses Vorel kinnitas Euroopa Kohus selle põhimõtte kohaldatavust direktiivi 2003/88 suhtes.[34]

43. Ainuüksi sellest peakski kolmandale küsimusele vastamiseks piisama. Kuid Madalmaade valitsus märgib õigusega, et kuigi direktiiv 2003/88 ei kohusta liikmesriike töötasu küsimuste puhul tööaja mõistest lähtuma, ei keela ta neil ka seda teha. Seega on liikmesriigil õigus kehtestada õigusnorme selle kohta, et ühe või mitme töötajate kategooria töötasu tuleb kindlaks määrata selle mõiste alusel. Ka töö- ja kollektiivlepingutes on tavaks kasutada üldise töötasu määratlemiseks tööaja mõistet koos töötundidega ja kokkuleppeliste tasumääradega. Viimased, see tähendab tasumäärad, võivad lisaks sõltuda asjaomase tööaja laadist (väljakutsel viibitud aeg, valvesoleku aeg).[35] Kõike seda peavad liikmesriigid reguleerima oma õigusega.

30 Selle kohta vt nt kohtuotsus, 19.2.2009, Schwarz, C-321/07, EU:C:2009:104, punkt 48.

31 Vt eespool punkt 13.

32 Sellega seoses vt kohtuotsus, 13.9.2007, Del Cerro Alonso, C-307/05, EU:C:2007:509, punkt 40.

33 Selle kohta vt kohtuotsus, 1.12.2005, Dellas jt, C-14/04, EU:C:2005:728, punktid 38 ja 39.

34 Kohtumäärus, 11.1.2007, Vorel, C-437/05, EU:C:2007:23, punktid 32 ja 35. Vt ka kohtumäärus, 4.3.2011, Grigore, C-258/10, ei avaldata, EU:C:2011:122, punktid 81–84, ja kohtuotsus, 10.9.2015, Federación de Servicios Privados del sindicato Comisiones obreras, C-266/14, EU:C:2015:578, punkt 48. Selle põhimõtte ainus erand on direktiivi 2003/88 artikli 7 lõikes 1, mis käsitleb põhipuhkuste teemat.

35 Vt nt kohtumäärus, 11.1.2007, Vorel, C-437/05, EU:C:2007:23, punkt 11 jj.

44. Seega tuleks minu arvates kolmandale küsimusele vastata nii, et direktiivi 2003/88 artiklis 2 määratletud tööaja mõiste ei kehti automaatselt ja ilma täiendavate tingimusteta nii, et see reguleerib selliste töötajate tasu, kel on õigus direktiiviga tagatud tervise ja ohutuse kaitsele. Kuigi see direktiiv ei kohusta liikmesriike töötasu küsimuste puhul tööaja mõistest lähtuma, ei keela ta siiski neil seda ka teha. Järelikult on liikmesriigil õigus kehtestada õigusnorme selle kohta, et ühe või mitme töötajate kategooria töötasu tuleb kindlaks määrata selle mõiste alusel.

Neljas küsimus

45. Oma neljanda küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas direktiivi 2003/88 artikli 2 lõikes 1 määratletud tööaja mõistet tuleb tõlgendada nii, et see hõlmab R. Matzaki olukorras töötajaid, kes on väljakutsevalves ja peavad olema valmis reageerima lühikese aja (käesoleval juhul 8 minuti) jooksul tööandja väljakutsele, kuid ei pea samas ise tööandja ruumides viibima, ja kelle võimalused muuks tegevuseks sellel ajal võivad vastavalt olla piiratud.

46. Alustuseks märgin, et kuigi eelotsusetaotluse esitanud kohus on oma küsimuse sõnastamiseks kasutanud fraasi „töötaja teostab valvet kodus“, ei ole nõue, millele ta taotluses viitab, see, et töötaja peab asjaomasel ajal kodus olema, vaid see, et ta peab 8 minuti jooksul töökohale jõudma.[36] Sellises olukorras võib tõepoolest olla, et töötajad peavad väljakutsevalve ajal kodus olema ja et neil on selle nõude tagajärjel otseselt vaja, et nende kodu asuks selle piiranguga hõlmatud piirkonnas.

47. Mis puudutab kõnealust küsimust sisuliselt, siis väidab R. Matzak, et tema kohtuasja asjaoludest ja Euroopa Kohtu praktikast tulenevalt tuleb tema väljakutsevalves oleku aeg üheselt lugeda tööajaks. Eelkõige peab ta ebaoluliseks asjaolu, et valves olles ei pruugi ta tegelikult mingeid ametiülesandeid täita. Tema kohustus on olla asjaomasel ajal tööandjale pidevalt kättesaadav, mistõttu tema vabadus liikuda ja oma asju korraldada on sellel ajal mõistagi väga piiratud. Nende kohustuste rikkumine võib viia distsiplinaar- ja võimalik, et isegi kriminaalkaristusteni. R. Matzak, kes on kohustatud ilmuma väga lühikese aja jooksul töökohta, on tõepoolest palju piiratumas olukorras kui töötaja, kes on samuti valves, kuid võib töökohta ilmuda palju pikema aja jooksul või täita oma ülesandeid kaugtöö teel. Järelikult tuleb teda pidada töötajaks, kes on asjaomastel aegadel pidevalt tööandja käsutuses.

48. Kuigi ma saan nende seisukohtade loogikast vähemalt osaliselt aru, ei ole olukord minu arvates nii lihtne, nagu R. Matzak väidab.

49. Igasugusel analüüsimisel tuleb minu arvates lähtuda direktiivi 2003/88 artikli 2 lõigete 1 ja 2 sõnastusest. Neis sätetes on tööaja mõiste määratletud kui „iga ajavahemik, mille jooksul töötaja teeb tööd, on tööandja käsutuses ning tegutseb või täidab oma kohustusi“ ning puhkeaja mõiste kui „iga ajavahemik, mis ei ole tööaeg“. Nagu mitu oma seisukohad esitanud menetlusosalist ja ka Euroopa Kohus oma praktikas on märkinud, on eristus kahetine: aeg kas on või ei ole tööaeg.[37] Seadusandja ei ole pidanud vajalikuks määratleda mingeid muid kategooriaid, mis aitaks seda mõistet täpsustada või nüansseerida.

50. Kuna „puhkeaja“ kategooria tuleneb määratluse kohaselt tööaja mõistest, keskendun järgnevas analüüsis viimasele. Pisut juhiseid tööaja mõiste tõlgendamise kohta võib juba leida Euroopa Kohtu praktikast.

36 Vt eespool punkt 9.

37 Vt kohtuotsus, 10.9.2015, Federación de Servicios Privados del sindicato Comisiones obreras, C-266/14, EU:C:2015:578, punktid 25 ja 26 ning seal viidatud kohtupraktika.

51. Nii on Euroopa Kohus korduvalt sedastanud, et mõiste „tööaeg“ direktiivi 2003/88 tähenduses on ELi õiguse autonoomne mõiste, mida tuleb määratleda vastavalt objektiivsetele tunnustele, lähtudes töötajate elu- ja töötingimuste parandamiseks miinimumnõuded kehtestanud direktiivi ülesehitusest ja eesmärgist.[38] Selleks peab olema täidetud kolm tingimust. Esiteks peab töötaja „tegema tööd“, teiseks peab ta olema tööandja käsutuses ja kolmandaks täitma oma kohustusi.[39]

52. Esimest korda pidi Euroopa Kohus neid tingimusi tõlgendama kohtuasjas Simap.[40] Selles oli kõne all ühe haigla kiirabiarstide valveaeg. Osa sellest ajast olid arstid kohustatud veetma töökohal, ülejäänu ajal aga pidid nad lihtsalt „kättesaadavad“ olema. Euroopa Kohus tuvastas kahe aja vahel olulise erinevuse. Mis puudutab esimesena nimetatud aega, siis isegi kui arstid pidid sellel ajal olenevalt olukorrast täitma erinevaid ülesandeid, tähendas asjaolu, et nad pidid viibima oma ametiülesannete täitmiseks töökohal, et nad täitsid oma ametiülesandeid. Seega olid artikli 2 lõikes 1 sätestatud tingimused täidetud. Mis puudutab aga teisena nimetatud aega ja isegi kui nad olid tööandja käsutuses – kuna nendega pidi sellel ajal olema võimalik ühendust võtta –, said arstid oma aega vähemate piirangutega korraldada ja oma huvidega tegelda. Järelikult kuulus see aeg puhkeaja alla.[41]

53. Kohtuasjas Jaeger[42] oli arutusel ühe haiglaarsti olukord, kes pidi oma valve ajal viibima haiglas. Talle oli eraldatud voodiga ruum, kus ta sai ametikohustuste täitmisest vabal ajal magada. Euroopa Kohus kordas kohtuotsuses Simap[43] tehtud järeldusi, kuid märkis, et selles kohtuasjas on jäänud lahendamata olukord, kus töötajal on õigus töökohal valves olles puhata või magada. Ta tuli järeldusele, et see asjaolu ei ole oluline. Tema sõnul oli „otsustav tegur“ asjaolu, et töötajal oli kohustus viibida isiklikult tööandja määratud kohas ja olla seal tööandjale kättesaadav, et vajaduse korral otsekohe oma töökohustusi täita. Järelikult ei saanud sellist töötajat kõnealusel ajal pidada „puhkeajal olevaks“.[44] Kohtuasjas eelotsusetaotluse esitanud kohtule antud vastuse aga sõnastas Euroopa Kohus nii, et tema tõlgendus hõlmab olukorda, kus töötajalt nõutakse „haiglas isiklikku kohalolekut“.[45] Selline töötaja on allutatud märgatavalt suurematele piirangutele, kuivõrd tal on vähem vabadust oma ajaga ümber käia ning ta peab viibima eemal oma perekonnast ja sotsiaalsest keskkonnast. Euroopa Kohus lisas, et sellist tööaja mõiste tõlgendust ei saa seada kahtluse alla ka vastuväidetega, mis põhinevad majanduslikel ja korralduslikel tagajärgedel, mis vastavalt teatavate liikmesriikide arvamusele kaasneksid sellega, kui selline aeg liigitataks tööajaks.[46]

54. Kohtuasjas Dellas,[47] kus oli samuti kõne all erivajadustega inimeste õpetamisega tegelevate töötajate kohustus olla valves töökohal, jõudis Euroopa Kohus täpselt samale järeldusele kui kohtuotsuses Jaeger.

38 Vt kohtuotsus, 10.9.2015, Federación de Servicios Privados del sindicato Comisiones obreras, C-266/14, EU:C:2015:578, punkt 27 ja seal viidatud kohtupraktika.

39 Vt kohtuotsus, 10.9.2015, Federación de Servicios Privados del sindicato Comisiones obreras, C-266/14, EU:C:2015:578, punkt 25 ja seal viidatud kohtupraktika.

40 Kohtuotsus, 3.10.2000, Simap, C-303/98, EU:C:2000:528 (edaspidi „kohtuotsus Simap“).

41 Vt kohtuotsus, punktid 48–50.

42 Kohtuotsus, 9.9.2003, Jaeger, C-151/02, EU:C:2003:437 (edaspidi „kohtuotsus Jaeger“).

43 Vt kohtuotsus, punktid 48–51.

44 Selle kohta vt kohtuotsus, punktid 60–65.

45 Vt kohtuotsus, punkt 71 ja resolutsiooni punkt 1.

46 Vt kohtuotsus, punkt 66.

47 Kohtuotsus, 1.12.2005, Dellas jt, C-14/04, EU:C:2005:728 (edaspidi „kohtuotsus Dellas“).

55. Kohtumääruses Grigore [48] oli kõne all ühe metsatöötaja olukord, kellele tööandja oli tema vastutusalasse jäävas metsas eraldanud tööruumid. Tal oli kohustus seal teatud ajavahemikel viibida. [49] Euroopa Kohus tuli järeldusele, et nende ruumide eraldamine ei olnud ammendav tõend selle kohta, et seal veedetud aeg oli tööaeg, pelgalt põhjusel, et need asusid N. Grigore tööpiirkonnas; kui ta aga oleks tegelikult olnud kohustatud oma tööandjale vajaduse korral asjakohaste ülesannete täitmiseks kohe kättesaadav olema, vastaks see aeg tööaja mõistele. [50]

56. Viimase näitena [51] paluti Euroopa Kohtul kohtuasjas Tyco [52] vastust küsimusele, kas ilma kindla või tavapärase töökohata töötajate poolt oma kodu ja tööandja klientide vahel liikumiseks kulunud aeg on „tööaeg“. Euroopa Kohus otsustas, et on. Ta osutas konkreetselt kohtuotsusest Jaeger pärit põhimõttele, et tööaja mõistele vastavuse puhul on otsustav asjaolu, et töötaja on kohustatud füüsiliselt viibima tööandja määratud töökohal ning asuma vajaduse korral kohe tööülesannete täitmisele. Samas rõhutas ta kohtuotsuses Simap tehtud järeldust, et töötajate võimalus pühenduda oma huvidele on asjaolu, mis viitab sellele, et kõnealune aeg ei kujuta endast tööaega direktiivi 2003/88 tähenduses. Põhikohtuasjas kõne all olnud töötajad aga olid teistsuguses olukorras; kuigi neil oli teatav liikumisvabadus, olid nad sellegipoolest asjaomastel aegadel kohustatud oma tööandja korraldustele reageerima. [53]

57. Minu arvates tuleb järeldusse, et „kohustus füüsiliselt viibida tööandja määratud töökohal ning asuda vajaduse korral kohe tööülesannete täitmisele“ on „otsustav tegur“ selle üle otsustamisel, mis on tööaeg ja mis ei ole, suhtuda ettevaatusega. On selge, et see oli asjakohane kohtuotsustes Jaeger ja Dellas, kus oli kohustus viibida valve ajal töökohal. Asjaolu, et töötaja ei pruukinud kogu seda aega töötades veeta, oli ebaoluline. Samamoodi ei olnud see järeldus ammendav kohtumääruses Grigore, kus Euroopa Kohus rõhutas ka tööaja vabaduse suurust. See oli isegi kohtuotsuse Simap peamine aspekt. Minu arvates on sama oluline küsimus, kui kvaliteetne on aeg, mida töötaja saab valves olles kasutada (näiteks pühendudes oma huvidele ja perele) [54]. Asjaolu, et töötaja võib olla kohustatud viibima oma töökohale suhteliselt lähedal, ei kaota minu arvates igatahes vajadust võtta arvesse selle aja kvaliteeti, mida ta võib kulutada. Kui tal ei ole just võimalust täita oma ülesandeid kaugtöö teel, kaasneb valvekorraga paratamatult, et ta võib olla kohustatud püsima oma töökoha lähedal. Sellega seoses on määrav tähtsus kulunud aja kvaliteedil, mitte see, kui kaugel töökohast ta täpselt tohib viibida. Eelotsusetaotluse esitanud kohus, kelle käsutuses on ainsana kõik asjaolud, peab ise otsustama, kas R. Matzaki tööandja poolt talle kehtestatud piirangud nõrgendavad tema valveaja kvaliteeti niivõrd, et see tuleb liigitada tööajaks.

58. Seepärast tuleb minu arvates neljandale küsimusele vastata nii, et direktiivi 2003/88 artikli 2 lõikes 1 määratletud tööaja mõistet tuleb tõlgendada nii, et see laieneb automaatselt töötajatele, kes on valves ja peavad olema valmis reageerima lühikese aja jooksul tööandja väljakutsele (kuid ei pea samas ise töökohal viibima) ja kelle võimalused muuks tegevuseks sellel ajal võivad vastavalt olla piiratud. Arvesse on pigem vaja võtta selle aja kvaliteeti, mida töötaja saab sedalaadi tööl olles kasutada, näiteks pühendudes oma huvidele ja perele. Sellega seoses on määrav tähtsus kulunud aja kvaliteedil, mitte sellel, kui kaugel töökohast ta täpselt tohib viibida. Küsimuse, kas selline aeg tuleb liigitada „tööajaks“ või mitte, peab eelotsusetaotluse esitanud kohus lahendama oma käsutuses olevate konkreetsete asjaolude põhjal.

48 Kohtumäärus, 4.3.2011, Grigore, C-258/10, ei avaldata, EU:C:2011:122 (edaspidi „kohtumäärus Grigore“).

49 Kohtumäärusest nähtub, et selle kohustuse täpne ulatus ei olnud selge. Vt eelkõige punkt 35.

50 Vt eelkõige kohtumäärus, punktid 64–70.

51 Täielikkuse huvides peaksin lisama, et kohtuotsuses, 23.12.2015, komisjon *vs*. Kreeka, C-180/14, ei avaldata, EU:C:2015:840, kordas Euroopa Kohus järeldusi, milleni ta jõudis kohtuotsustes Simap ja Jaeger (vt kohtuotsuse punktid 36 ja 37).

52 Kohtuotsus, 10.9.2015, Federación de Servicios Privados del sindicato Comisiones obreras, C-266/14, EU:C:2015:578.

53 Vt kohtuotsus, punktid 35, 37 ja 39.

54 Vt kohtujuristi ettepanek, Saggio, kohtuasi Simap, C-303/98, EU:C:1999:621, punkt 37. Vt ka kohtuotsus, 10.9.2015, Federación de Servicios Privados del sindicato Comisiones obreras, C-266/14, EU:C:2015:578, punkt 37, kus Euroopa Kohus sedastab, et „töötajate võimalus hallata oma aega oluliste piiranguteta ja pühenduda oma huvidele on asjaolu, mis viitab sellele, et kõnealune aeg ei kujuta endast tööaega direktiivi 2003/88 tähenduses“.

Ettepanek

59. Kõiki eespool kirjeldatud kaalutlusi arvestades teen Euroopa Kohtule ettepaneku vastata Cour du travail de Bruxelles'i (Brüsseli töökohus, Belgia) esitatud küsimustele järgmiselt:

1. Euroopa Parlamendi ja nõukogu 4. novembri 2003. aasta direktiivi 2003/88/EÜ tööaja korralduse teatavate aspektide kohta artikli 17 lõike 3 punkti c alapunkti iii tuleb tõlgendada nii, et see annab liikmesriikidele õiguse jätta avalik-õigusliku päästeteenistuse palgatud päästjate teatavad kategooriad välja ainult direktiivi artikli 17 lõike 3 kohaldamisalast. See säte ei anna liikmesriikidele õigust jätta selliseid töötajaid välja kõigi direktiivi ülevõtvate sätete kohaldamisalast ja eriti mitte õigust jätta nende suhtes kohaldamata sätteid, mis määratlevad töö- ja puhkeaja mõiste.

2. Direktiivi 2003/88 tuleb tõlgendada nii, et see ei luba liikmesriigi seadusandjal kehtestada või jõus hoida tööaja mõiste määratlust, mis on direktiivis sätestatust vähem piirav. Liikmesriigi seadusandja võib aga parandada töötajatele tagatud kaitset seni, kuni ta selle mõiste määratlusest kõrvale ei kaldu.

3. Direktiivi 2003/88 artiklis 2 määratletud tööaja mõiste ei kehti automaatselt ja ilma täiendavate tingimusteta nii, et see reguleerib selliste töötajate tasu, kel on õigus direktiiviga tagatud tervise ja ohutuse kaitsele. Kuigi see direktiiv ei kohusta liikmesriike töötasu küsimuste puhul tööaja mõistest lähtuma, ei keela ta siiski neil seda ka teha. Järelikult on liikmesriigil õigus kehtestada õigusnorme selle kohta, et ühe või mitme töötajate kategooria töötasu tuleb kindlaks määrata selle mõiste alusel.

4. Direktiivi 2003/88 artikli 2 lõikes 1 määratletud tööaja mõistet tuleb tõlgendada nii, et see laieneb automaatselt töötajatele, kes on valves ja peavad olema valmis reageerima lühikese aja jooksul tööandja väljakutsele (kuid ei pea samas ise töökohal viibima) ja kelle võimalused muuks tegevuseks sellel ajal võivad vastavalt olla piiratud. Arvesse on pigem vaja võtta selle aja kvaliteeti, mida töötaja saab sedalaadi tööl olles kasutada, näiteks pühendudes oma huvidele ja perele. Sellega seoses on määrav tähtsus kulunud aja kvaliteedil, mitte sellel, kui kaugel töökohast ta täpselt tohib viibida. Küsimuse, kas selline aeg tuleb liigitada „tööajaks" või mitte, peab eelotsusetaotluse esitanud kohus lahendama oma käsutuses olevate konkreetsete asjaolude põhjal.